

DOBRÁ PRAXE PRO PRÁCI S PROBLEMATICKÝMI UŽIVATELI DROG PO VTOS PŘI VSTUPU NA TRH PRÁCE

za období realizace projektu Příprava a podpora vstupu na trh práce pro
bývalé uživatele návykových látek a osoby ohrožené drogovou závislostí
v konfliktu se zákonem CZ.2.17/2.1.00/32326 (dále jen Projekt)

Projekt „Podpora vstupu na trh práce“, r.č. CZ.2.17/2.1.00/32326 je podpořen v rámci operačního programu
Praha – Adaptabilita, který je spolufinancován Evropským sociálním fondem
„Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti“

Obsah

1. ÚVOD.....	1
2. CÍLOVÁ SKUPINA.....	3
3. POSKYTOVANÉ SLUŽBY.....	4
4. METODY.....	8
5. PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE.....	9
6. ZÁVĚR	20

Projekt „Podpora vstupu na trh práce“, r.č. CZ.2.17/2.1.00/32326 je podpořen v rámci operačního programu
Praha – Adaptabilita, který je spolufinancován Evropským sociálním fondem
„Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti“

1. ÚVOD

Manuál si svým obsahem vzal za cíl komplexně popsat v současné době v České republice specifickou službu zaměřenou na integraci osob ohrožených drogovou závislostí do společnosti a především na trh práce po jejich více či méně dlouhodobé zkušenosti s výkonem vazby (VV) nebo trestu odnětí svobody (VTOS).

V aktuálních podmínkách, kdy denně opouští brány věznic a vstupují do světa, který se v průběhu jejich pobytu ve výkonu trestu radikálně a rychle mění, může co nejrychlejší získání pracovního uplatnění znamenat velkou šanci překonat sociální vyloučení a efektivně se začlenit do společnosti.

Získání práce představuje důležitou podmínku důstojné existence, přináší nejen materiální prospěch, ale současně dává pocit seberealizace a společenské užitečnosti a v neposlední řadě poskytuje důležitý pilíř prevence v možném návratu k původnímu způsobu života a tím pádem také páčání další drogově-trestní činnosti a opakovaného návratu do vězení.

Můžeme s jistotou tvrdit, že právě osoby s drogovou minulostí bezprostředně opouštějící výkon vazby nebo trestu jsou jednou nejvíce stigmatizovanou skupinou uchazečů na trhu práce.

Již samotný dlouhodobý pobyt ve vězení je často zbavuje pracovních návyků a zručností, a to z důvodu, že v současné situaci českého vězenství není možné poskytnout pracovní uplatnění všem odsouzených, ale naopak, pracovní uplatnění ve výkonu trestu nachází jenom určité procento z nich.

Zaměstnávání se často brání jejich komplikovaná trestně-právní situace, délka a bezpečnostní stupeň výkonu trestu v dané věznici a různé další ekonomicko-praktické aspekty zaměstnávání odsouzených mimo objektů věznic na volných pracovištích.

Dalším důvodem, který našim klientům často brání a v mnoha případech znemožňuje efektivně samostatně reagovat na nabídku pracovního trhu je jejich nízké vzdělání a kvalifikace, malá schopnost jednání s úřady a institucemi, neznalost postupů a formálních požadavků a hlavně záznamem v rejstříku trestů.

Manuál je výsledkem téměř dva a půl leté specifické práce s cílovou skupinou obviněných a odsouzených již předem kontaktovaných ve výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody, pro které byl vstup do služby jedním z kroků svého individuálního plánu do svobody, ale také s těmi, kteří službu vyhledali bez předešlého kontaktu nebo na doporučení institucí spolupracujících s touto skupinou klientů.

Je shrnutím dosažených zkušeností, informací, fungujících postupů a metod práce a také způsobů, jak řešit rizikové situace, které mohou nastat.

Měl by přispět k vytvoření představy jak přistupovat k cílové skupině bývalých uživatelů návykových látek bezprostředně po výstupu z výkonu /vazby/ a trestu a jejich sociální stabilizace a zaměstnávání.

2. CÍLOVÁ SKUPINA

2.1 Základní charakteristika

Uživatelé/bývalí uživatelé nealkoholových drog, případně v kombinaci s alkoholem ve VV/VTOS nebo těsně po propuštění (do tří měsíců po propuštění), kteří mají trvalé bydliště na území hl. města Prahy nebo se v Praze zdržují nejméně šest měsíců.

Čerpání služeb je možné od osmnácti let věku, horní věková hranice není omezena.

2.2 Specifika

Jedná se o klienty, kteří jsou po propuštění z VTOS/VV motivováni ke změně dosavadního způsobu života. Většina z nich nemá zkušenosti s léčebným programem nebo terapií, jejich abstinence ve VTOS/VV je víceméně abstinencí „z nutnosti“. Často bývají poškození opakovaným nebo dlouhodobým pobytem ve výkonu trestu a vykazují nižší schopnost začlenění do společnosti na svobodě. Problematické pro ně bývá naučit se řádu a režimu bez dozoru, nemají podporu rodiny a přátel (absence zdravého sociálního okolí). Po počáteční velké motivaci k nalezení zaměstnání se po opakovaném odmítnutí, zejména z důvodu záznamu v RT, motivace může prudce snížit.

Nejpalčivějším problémem, který klienti řeší hned po propuštění, bývá bydlení, nedostatek finančních prostředků (nebo jejich úplná absence), dluhy a exekuce.

Tyto problémy jdou často ruku v ruce s komplikovanými/žádnými vztahy s původní rodinou.

3. POSKYTOVANÉ SLUŽBY

3.1 Sociální poradenství

Na rozdíl od jiných klientů, mají klienti během VTOS/VV omezené možnosti komunikace s okolím a přístupu k informacím. Z tohoto důvodu neznají např. aktuální stav svých dluhů, většina klientů během VTOS nepracuje a tím pádem nemohou své dluhy splácet. Vlivem narůstání penále a úroků se dostávají do dluhové pasti.

Klienti často ztrácejí kontakt se svým sociálním okolím zejména s rodinou. Až po propuštění mohou zjistit novou situaci, o které během VTOS nevěděli, jako třeba smrt v rodině, rozchod s partnerem nebo nezáměr rodiny. Nové události mohou mít vliv i na sociální zázemí klienta (ztráta bydlení). Vlivem těchto skutečností se klient může dostat do akutní krize.

Během sociálního poradenství se mapuje situace klienta, a pokud je to možné, hledáme společně s klientem řešení. Důležitou součástí práce s klientem je poskytování podpory.

Podpora klienta, poskytnutí technického zázemí – všichni klienti PSA mají možnost využít telefon a PC pro záležitosti, které se týkají jejich zakázky (pracovní, sociální a jiné) – rozsah poskytované služby i její využívání klienty zůstává stejný.

Znalost sociální sítě a předávání informací klientům – úkolem sociálního poradce je mít přehled o státních i nestátních institucích, které poskytují služby cílové skupině – informační servis je poskytován v podobném rozsahu jako dosud. S ohledem na vývoj klientely je však třeba rozšiřovat znalost sociální sítě především na oblast bydlení (ubytovny, azylové domy, noclehárny), nízkoprahové služby.

Práce s klientovou motivací – využívání techniky motivačních rozhovorů, která je standardně aplikována v celém systému péče o osoby ohrožené drogovou závislostí, je důležité při práci s klienty v PSA. V případě nestabilizovaných klientů je třeba vycházet z jejich podrobné anamnézy a motivovat je ke změně chování ve více oblastech (stabilizace v užívání drog, prevence relapsu, řešení dluhů, zlepšení vztahů v rodině a jiné).

Trénink sociálních dovedností – příprava klienta na jednání s úřady, zvládání zátěžových situací a stresu a komunikace na pracovišti. Návěku těchto dovedností se může věnovat jak sociální pracovník, tak pracovní poradce. V době trvání Projektu využíváme tento nástroj výrazně častěji na posílení kompetencí u méně stabilizovaných klientů.

Asistence při jednání s úřady – službu nabízíme, pokud má klient potíže jednat s úřadem samostatně (např. po předchozím konfliktu, kdy klient potřebuje pracovníka PSA jako mediátora, nebo úzkostný/sociálně fobický klient, který z podstaty své diagnózy nezvládá návštěvu úřadu). V praxi je však tato služba využívána minimálně. Pro klienta je dostačující podpora, že v případě potřeby může asistenci využít a samotné jednání zvládá bez doprovodu.

Pracovník vstupuje do jednání klienta s institucí především telefonickou nebo písemnou formou.

3.2 Pracovní poradenství

Pracovní poradenství je soubor intervencí, který směřuje k získání a udržení zaměstnání. Smyslem pracovního poradenství je společně s klientem zvolit nejvhodnější a nejefektivnější způsob zaměstnávání a zároveň klienta podporovat i po nalezení práce.

Projekt „Podpora vstupu na trh práce“, r.č. CZ.2.17/2.1.00/32326 je podpořen v rámci operačního programu Praha – Adaptabilita, který je spolufinancován Evropským sociálním fondem „Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti“

Oproti ostatním klientům je tato cílová skupina častěji znevýhodněna na trhu práce záznamem v rejstříku trestů. Někteří klienti nemají reálnou představu o aktuální situaci na trhu práce (zejména pokud nebyli v kontaktu s PSA ve VV/VTOS). Mohou očekávat rychlé nalezení pracovního místa, pokud je doba bez zaměstnání delší, ztrácejí trpělivost. Z nedostatku finančních prostředků mají větší tendenci vzít i práci na černo, která pro ně může mít rizika (nedostanou mzdu, nebo jen část).

Pokud klient není připraven na tato rizika, může dojít k recidivě užívání návykových látek případně kriminální činnosti. Z tohoto důvodu je klientům po výstupu z VV/VTOS věnována zvýšená pozornost a podpora.

Okruhy pracovního poradenství

- Základní orientace v pracovně právních vztazích
- Příprava a nácvik přijímacího pohovoru, nácvik telefonního hovoru
- Vyhledávání pracovního místa
- Sestavení strukturovaného životopisu, průvodního a motivačního dopisu
- Podpora po uzavření pracovního poměru během zkušební doby

3.3 Ostatní/podpůrné poradenství

Služba je poskytována nejčastěji při osobní schůzce, ale může probíhat i telefonicky, případně písemně (e-mailem).

Probíhá většinou neplánovaně (klient je objedнан původně např. na pracovní poradenství) nebo plánovaně, jako součást pravidelných schůzek (poskytování podpory, prevence relapsu). Reaguje na aktuální psychický a fyzický stav klienta.

3.4 Projektové benefity

Benefity jsou určeny pro klienty po propuštění z VTOS/VV, kteří jsou v akutní sociální nouzi (nemají kde bydlet, nemají žádné příjmy).

Pro klienty benefity slouží k lepším startovacím podmínkám pro získání práce a k budoucí sociální stabilizaci obecně.

Tuto službu mohou využít klienti, kteří byli v průběhu VTOS/VV v kontaktu s COKUZ (Centrum pro osoby v konfliktu se zákonem) SANANIM, který je doporučil, případně mají reference od pracovníků věznice (psycholog, speciální pedagog, vychovatel). Nezbytnou podmínkou pro čerpání benefitů je klientova motivace ke spolupráci.

Klient může čerpat všechny benefity nebo jen některé (např. pokud má zajištěné ubytování). Služba slouží k lepším startovacím podmínkám pro získání práce a k budoucí sociální stabilizaci obecně.

Veškeré čerpání benefitů je zaznamenáno v potvrzení o přijetí s aktuálním datem a podpisem klienta a vloženo do jeho karty.

Důvodem pro ukončení čerpání benefitů je porušení podmínek pro jejich čerpání, získání vlastního stabilního příjmu nebo vypadnutí z kontaktu.

EVROPSKÁ
UNIE

- **Ubytovna** je klientovi hrazena zpravidla na jeden měsíc a v indikovaných případech se může prodloužit o další měsíc.
- **Stravenky** jsou klientovy vydávány postupně, maximálně se jednorázově vydávají 4 ks. Celkově je pro jednoho klienta určeno 20 ks stravenek. Hodnota jedné stravenky je 50 Kč.
- **MHD jízdenka** je klientovi vydána na jeden měsíc, v indikovaných případech se může o další měsíc prodloužit. Tento benefit je důležitý zejména pro to, aby klientovi nenaskakovaly dluhy u MHD (jízda na černo) a pro úspěšné absolvování cest na pracovní pohovory, úřady a jiné instituce.

4. METODY

- Pracovní diagnostika
- Úprava životopisu
- Návčik komunikace se zaměstnavatelem
- Práce s klientovou motivací
- Technika škálování
- Příprava na přijímací pohovor, návčik telefonního hovoru (není inovací, ale užívá se častěji a jiným způsobem, než u stabilizovaných uchazečů)
- Reflexe klientovy práce

Zaměstnávání na volném trhu práce – klient o své drogové minulosti před zaměstnavatelem nemluví, vystupuje samostatně sám za sebe a pracovní poradce poskytuje klientovi podporu

při hledání pracovního místa na volném trhu práce. (pracovní weby, tištěná inzerce, kontaktování firem na webových portálech, využití zázemí PSA, počítač, telefon)

Zaměstnávání na volném trhu práce s otevřenou podporou PSA – klient hledá zaměstnání na volném trhu práce, ale přeje si vystupovat otevřeně o své drogové minulosti. PSA vstupuje do procesu hledání práce v roli mediátora. Klient může rovněž využít doprovodu pracovního poradce na pracovní pohovor nebo do prvního dne v zaměstnání. Pracovní poradce může otevřeně kontaktovat různé zaměstnavatele – napsat průvodní dopis, prezentovat klienta a zaštitit ho jménem organizace.

Zaměstnávání u spolupracujícího zaměstnavatele – je standardní forma podporovaného zaměstnávání, které je určena pro stabilizované, abstinující klienty, kteří nacházejí obtížněji uplatnění na otevřeném trhu práce vzhledem k většímu množství handicapů (záznam v RT, ZŠ, nedostačující pracovní zkušenost, zdravotní problémy). Počet zaměstnavatelů, kteří s PSA spolupracovali, výrazně poklesl během finanční krize v průběhu let 2008 – 2009.

5. PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE

5.1 Petr (35)

Klient Petr přichází na doporučení programu COKUZ SANANIM. V době prvního kontaktu s PSA je dva měsíce po výkonu trestu v délce 18 měsíců. Odsouzen byl souhrnným trestem za šíření toxikomanie a neplacení výživného. Trestnou činnost páchal v době, kdy užíval návykové látky.

Projekt „Podpora vstupu na trh práce“, r.č. CZ.2.17/2.1.00/32326 je podpořen v rámci operačního programu Praha – Adaptabilita, který je spolufinancován Evropským sociálním fondem
„Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti“

Z anamnézy

S drogami začal ve 22 letech, 13 let užíval pervitin. Standardní léčbou nikdy neprošel, jen ve výkonu trestu byl v bezdrogové zóně ve věznici v Příbrami.

Během výkonu trestu písemně oslovil pracovníka COKUZu. Byl v pravidelném písemném kontaktu, během kterého byl sestaven plán pro výstup z výkonu trestu. Petr měl zájem o ambulantní doléčování, zajištění ubytování, pomoc při hledání zaměstnání. V dopisech získával informace z oblasti dluhového poradenství a sociální práce.

Po propuštění měl na měsíc zaplacenou ubytovnu od kurátora a na další měsíc od své družky. Poté vyhledal pomoc PSA.

Petr je rozvedený, má družku, se kterou nežije. Má dvě dcery, 13 a 15 let, se kterými není v kontaktu.

Družka ho podporuje, ale vzhledem k tomu, že bydlí u rodičů, nemohou bydlet spolu. Petrovi rodiče již nežijí.

Klient je registrovaný na úřadě práce v jiném kraji, je dlouhodobě bez zaměstnání. Nepobírá žádné dávky pomoci ani v hmotné nouzi. Má dluhy u soudů, VZP, dopravních podniků a za výživné – celkem asi 220 tisíc korun.

Klient absolvoval střední odborné učiliště obor strojírenská výroba, má svářečský kurz z roku 1997, který je propadlý. V minulosti pracoval jako svářeč, zahradník a přidavač na stavbě.

Situace při počátku intervence

Petr je po výkonu trestu, neprošel žádnou léčbou, je bez zaměstnání, má vysoké dluhy, záznam v rejstříku trestů.

Za pozitivum lze považovat, že od ukončení učiliště vždy pracoval, ovšem ne vždy byl v zaměstnaneckém poměru. Má ukončené vzdělání i pracovní praxi. Je motivován ke změně životního stylu, nechce páchat trestnou činnost, má zájem vyřešit své dluhy.

PSA vyhledal se zakázkou pomoci s ubytováním, nalezením zaměstnání a řešením dluhů.

Shrnutí při vstupu do projektu

Klient se od počátku jevil jako motivovaný, aktivně spolupracující. Na domluvené schůzky docházel včas, výjimečně se omluvil z důvodu práce. Sám aktivně přinášel dokumenty týkající se jeho dluhů, které chtěl aktivně řešit.

Průběh

Kontakt s klientem probíhal od začátku února 2012 do konce března 2012, kdy byl kontakt přerušen z důvodu nástupu klienta do výkonu trestu odnětí svobody za čin, který byl spáchán ještě před minulým výkonem trestu.

Klíčovým problémem pro klienta bylo ubytování. V době, kdy přišel do PSA, byl dva měsíce po propuštění z výkonu trestu. Ubytovnu měl zaplacenou ještě na dva dny od družky, která mu ale dále nemohla finančně pomáhat. Klient byl bez finančních prostředků. Již z výkonu

EVROPSKÁ
UNIE

trestu věděl o možnosti projektových benefitů. Petrovi byla zaplacená ubytovna na dobu jednoho měsíce. Podmínkou byla aktivní spolupráce s PSA. Klient již na první setkání donesl svůj profesní životopis, s jehož úpravou a doplněním mu pomohl pracovník PSA. Aktivně se snažil řešit své dluhy.

Dalším důležitým krokem bylo převedení úřadu práce do Prahy, kde se klient nyní zdržoval. Klientovi byly nabídnuty i další benefity, které využil. Bylo mu zaplaceno jízdné MHD a dostával stravenky. Toto mu zajistilo komfort a výhodnější pozici pro to, aby se mohl plně soustředit na nalezení zaměstnání, sociální stabilizaci.

Zpočátku měl klient brigádu u sněžné pohotovosti, což je práce náročná jak fyzicky tak časově (brigádník musí na zavrání přijet ve večerních nebo brzkých ranních hodinách) a bez místa pro odpočinek a prostředků na stravu hůře zvládnutelná. Důležité je, že měl klient zaplacené jízdné MHD a tím se nevystavoval riziku dalších dluhů.

Klient se dále snažil získat zaměstnání na hlavní pracovní poměr (nejlépe jako svářeč nebo zámečník), ale záznam v rejstříku trestů byl překážkou.

Petrův známý mu nabídl práci na přestavbě bytu, nabídl mu za to placení ubytovny a 500,- Kč denně, ale šlo o práci na černo. Později Petr přichází s tím, že mu známý platí 200,- Kč za tři dny. Klientovi byly opět nabídnuty stravenky, pokračovalo hledání transparentního zaměstnání. Petr byl v tomto směru aktivní, zodpovědně se připravoval na pracovní pohovory.

Po třech měsících došlo v tuto chvíli k přerušení kontaktu, klientův telefon byl nedostupný, na e-mailu nereagoval.

Závěr, zhodnocení

Klient je v současné době ve výkonu trestu odnětí svobody, za trestnou činnost spáchanou před výkonem trestu, který předcházel spolupráci s PSA. V době před nástupem do výkonu trestu, byl zaměstnán v údržbě na hlavní pracovní poměr, začal splácet výživné.

Nyní je klient z věznice v písemném kontaktu se zaměstnanci COKUZU, stále je motivovaný k udržení změny, která nastala před jeho uvězněním. Po výstupu z výkonu trestu, má zájem opět využít služeb PSA.

Klíčové faktory

- „projektové benefity“, které umožnily komfort pro hledání zaměstnání, docházení na brigády a minimalizovaly riziko recidivy trestné činnosti
- dobrá spolupráce s COKUZem – informace o klientovi, jeho zakázce, prověření motivace, ještě před výstupem z výkonu trestu

5.2 MATOUŠ (42)

Klient po 18letém VTOS přichází na doporučení sociální pracovnice psychiatrické léčebny, kde vykonává ochrannou ústavní léčbu protitoxikomanickou.

Z anamnézy

Klient má za sebou dlouholetou „drogovou kariéru“, vyzkoušel prakticky všechny omamné a psychotropní látky. Od 15 let užíval injekčně heroin. Před sedmi lety se ve VTOS předávkoval a musel být resuscitován, od té doby abstínuje. Pervitin užíval asi od 16 let, také injekčně.

V minulosti nikdy neabsolvoval léčbu, vždy byl hospitalizován jen s akutními potížemi a po jejich odeznění podepsal negativní revers a z léčby odešel. Ochranné ústavní léčení v PLB tak byly jeho první zkušeností s dlouhodobým léčením.

Odsouzen byl celkem 6* za majetkovou trestnou činnost, násilí proti skupině obyvatel, distribuci drog a poškozování veřejně prospěšného zařízení. Téměř 24 let strávil ve VTOS. Pobýval ve Valdicích, na Mírově, v Plzni – Borech a dalších věznicích. Poslední trest za vraždu trval 18 let, většinou se mu dařilo být pracovním zařazením (především na Mírově).

Pochází z úplné rodiny, bez sourozenců, oba rodiče zemřeli. Otec spáchal v roce 1987 sebevraždu oběšením, matka zemřela v roce 2000 po dlouhodobé nemoci (komplikace roztroušené sklerózy).

Matouš dokončil speciální základní školu, kam byl přeřazen v 5. třídě kvůli problémům s chováním. Před uvězněním pracoval jako expedient, ve VTOS pak jako brusič a natěrač nábytku, šil pracovní oděvy a obuv. Díky pracovnímu zařazení ve výkonu trestu nemá dluhy.

Matouš trpí středně těžkými depresemi, v krizových situacích má tendence k maladaptivnímu chování a autoagresi. V PL byl medikován antidepresivy.

Situace při počátku intervence

Matouš vyhledal PSA na doporučení sociální pracovnice PLB. Nacházel se ve velmi obtížné životní situaci. Po 18letém trestu vykonával ještě ochrannou ústavní léčbu protitoxikomanickou a nevěděl, kde bude po propuštění bydlet, a jak se zařadí do společnosti, když nemá žádné příbuzné ani přátele.

Průběh

S klientem jsme byli v kontaktu téměř dva roky. Spolupráce probíhala s využitím metody case managementu a může sloužit jako ukázka komplexního přístupu ke klientovi v obtížné životní situaci.

V počátku spolupráce jsme měli výhodu, že klient byl doposud hospitalizován v PL a měli jsme tak čas na navázání kontaktu, získání důvěry Matouše a podrobné zmapování jeho situace, jako i tvorbu zakázky. Využili jsme možnosti projektových benefitů a Matouš tedy po propuštění z PL nastupoval rovnou na ubytovnu, obdržel stravenky a jízdenku na MHD.

Matouš byl velmi aktivní a snažil se hledat zaměstnání i mimo PSA. Vyšla mu práce u úklidové firmy Prostor. Čtyři měsíce velmi dobře fungoval, v práci se mu líbilo, poté firma začala hromadně propouštět, což se dotklo i Matouše, který ztrátu práce psychicky neunesl a kvůli vyhrožování sebevraždou byl z ubytovny převezen do PLB. Klienta jsme v léčebně navštěvovali a vymýšleli další postup.

EVROPSKÁ
UNIE

Po propuštění z PLB se klient opět stěhoval na ubytovnu a začali jsme s hledáním zaměstnání. Matouš měl štěstí a již první týden sehnal práci ve skladu lahví. Práce se mu velmi líbila, postupně se zlepšoval i jeho psychický stav a začal otevírat témata osobních vztahů – našel si partnerku – a minulosti. Zkontaktovali jsme klienta s psychiatrickou ambulancí CADAS SANANIM, kam začal docházet a dostal podpůrnou medikaci.

Matouš několik měsíců opět dobře fungoval, poté krátkodobě zmizel z kontaktu a ozval se opět z psychiatrické léčebny. Hovořil o tom, že nezvládá běžný život, vztahy, odešel kvůli nové partnerce z práce i z Prahy, nedařilo se mu a opět se pokoušel o sebevraždu.

Tentokrát jsme zvolili jiný postup. S klientem jsme se shodli, že zatím není schopen ustát „běžný život“ a byl by pro něj lepší pobyt v terapeutické komunitě. Zvolili jsme TK Sejřek, kde mají velkou praxi se staršími klienty, osobami s duální diagnózou a po VTOS.

Závěr, zhodnocení

Zakázky Matouše se v průběhu kontaktu měnily podle aktuální situace a kontrakt bylo třeba neustále revidovat. Původní pomoc s ubytováním a zaměstnáním byla splněna, ale ukázalo se, že si klient v současné životní situaci nedokáže práci dlouhodobě udržet a fungovat v „běžném životě“. Během kontaktu došlo u klienta k několika krizím a dekompenzaci duševního stavu, opakovaně se objevovaly suicidální tendence. Nakonec jsme se domluvili na zprostředkování léčby v terapeutické komunitě, kam klient nastoupil.

Klíčové faktory

- práce metodou case managementu – komunikace a spolupráce s lékaři a terapeuty z PL a TK, kontaktu i mimo kancelář PSA z důvodu hospitalizace klienta, nabídka podpory

- pravidelná revize kontraktu – změna zakázky dle aktuální situace klienta
- Matoušova motivace k návratu do běžného života a reálné nároky – práce, bydlení, partnerský vztah

5.3 Pavla (26)

Přišla přímo z VTOS ve Světlé nad Sázavou, odkud byla po půl roce podmíněčně propuštěna. Odsouzena byla za majetkovou trestnou činnost a maření úředního rozhodnutí.

Z anamnézy

Pavla užívala cca 5 let pervitin, na počátku šňupáním, později injekčně. Nikdy neabsolvovala léčbu. Ve věznici pobývala na standardním oddělení a po celou dobu VTOS byla pracovně zařazena. Těsně před podmíněčným propuštěním se zkontaktovala s programem COKUZ. První konzultace proběhla ještě ve vězení, na druhé pak byla klientka odkázána na PSA.

Jako součást podmíněčného propuštění měla Pavla nařízenou ochrannou ambulantní léčbu, kterou si zajistila u psychiatricky o. s. Remedis. Do stejného zařízení dochází i za hepatologem na interferonovou léčbu. Dále užívá antidepresivum Citalom 10 mg.

Na ÚP je registrována krátkodobě. Vzhledem k tomu, že byla po celou dobu VTOS pracovně zařazená, má nárok na podporu v nezaměstnanosti.

Bydlení má zajištěné u rodičů, kteří jí poskytují velmi dobré zázemí. Oba rodiče jsou již ve starobním důchodu. Podporu má i od dlouholetého partnera.

Dluží za soudní výlohy, pojistné u VZP a má exekuce za pokuty od DP hl. m. Prahy. Součet všech dluhů činí více než 100 tisíc Kč.

Dokončila SOU obchodu a služeb, obor prodavačka potravin a ovládá základy práce s PC. Na ZŠ i SOU se učila německy, ale znalost nechce uvádět, nevěří si. Do budoucna uvažuje o kurzu pečovatelky. Pracovní praxi má jako prodavačka, servírka, barmanka, dispečerka a dělnice u pásu v továrně během VTOS.

Stav na počátku intervence

Pavla byla na počátku spolupráce velmi nedůvěřivá, bála se pouštět do témat okolo užívání drog, chutí, rizika relapsu. Stále opakovala, že je vše v pořádku, drogy jí již nezajímají a rozhodně nepotřebuje doléčování. Jediné, co potřebuje, je sehnat práci a řešit dluhy.

Průběh

Kontakt s Pavlou trval 6 měsíců. Od počátku velmi aktivně spolupracovala a sama obcházela potenciální zaměstnavatele v okolí bydliště (vajíčkárnou, kravín). Sehnat si práci bylo pro ni velkou prioritou. Z projektových benefitů využila stravenky a měsíční jízdné na MHD.

Již při druhé schůzce měla Pavla štěstí, v Café Therapy se nečekaně uvolnilo místo v kuchyni a bylo potřeba rychle sehnat zástup. Pavle se nabídka velmi líbila i proto, že už měla zkušenosti s prací v gastronomii.

Podmínkou zaměstnání v Café Therapy ale byla účast v doléčovacím programu, které se Pavla velmi bránila, nechtěla docházet do dalšího zařízení. Vzhledem k tomu, že se nám

podářilo s klientkou navázat dobrý kontakt, překonat počáteční nedůvěru a postupně jsme se dostávali i k tématům užívání drog, chutím, prevenci relapsu apod., domluvili jsme se, že může namísto standardního doléčování v DC SANANIM docházet nadále do PSA na konzultace.

V práci se Pavla velmi osvědčila a za tři měsíce jí byla nabídnuta smlouva na dobu neurčitou, kterou přijala. S jistotou finančního příjmu mohla přikročit k plnění další zakázky – řešení dluhů a exekucí. Společně jsme uspořádali všechny Pavliny závazky a rozpočítali, jakou částku si může dovolit posílat jednotlivým věřitelům.

Po půl roce dostala Pavla nabídku stejné pracovní pozice s lepším finančním ohodnocením na volném trhu práce a rozhodla se smlouvu v Café Therapy ukončit.

Závěr a zhodnocení

Všechny zakázky byly splněny – Pavla získala práci nejdříve v rámci podporovaného zaměstnání v Café Therapy a následně na volném trhu. Zorientovala se ve svých dluzích a postupně je začala splácet. Nadále abstínuje, pokračuje v ochranné ambulantní léčbě a v případě potřeby kontaktuje PSA.

Klíčové faktory

- Navázání dobrého kontaktu s klientkou po VTOS, která nikdy neabsolvovala léčbu a neměla zkušenost s poradenským ani terapeutickým kontaktem
- Zaměstnání v Café Therapy
- Dobré rodinné zázemí klientky – podpurné prostředí rodičů a partnera

6. ZÁVĚR

Klienti opouštějící VV/VTOS ve valné většině nemají zkušenost s terapeutickým programem (léčebna, terapeutická komunita), což pro ně může být hendikepem při nástupu do doléčovacího programu bez předchozí zkušenosti s léčbou.

Během pobytu ve věznici se adaptovali na tamější podmínky a hůře získávají důvěru k pracovníkům a institucím obecně. Důvodem nedůvěry bývá obava ze sankcí, vyplývající ze selhání nebo nesplnění očekávání. Často se setkáváme s tím, že klient odmítá jiné služby, přes to, že je pro ně indikován (doléčovací centrum, psychiatrická ambulance). Pro získání důvěry klienta je nutné časté opakování zachování mlčenlivosti, trpělivost a zdůrazňování, že nám může svěřit vše bez obav z postihů.)

Tato skupina klientů je také ve větší míře ohrožena sociální izolací. Vztahy s rodinou a přáteli jsou poškozeny vlivem užívání návykových látek a z toho vyplývajícího životního stylu klienta a samotným VTOS/VV. U některých klientů jsou sociální vazby úplně zprerhány (rodina se stydí za klienta, klient se stydí před rodinou) a po výstupu z výkonu trestu nemohou počítat s podporou a pomocí svého okolí.

Ve vyšší míře tito klienti zažívají pocit nespravedlnosti („snažím se, ale do práce mě nevezmou, protože mám záznam v RT“). Častým problémem při hledání zaměstnání je také dosavadní nízká praxe a nedokončené vzdělání.

Během spolupráce je nutné řešit situaci klienta komplexně, to znamená nejen hledáním zaměstnání, ale i řešením sociálního zázemí (nabídka ubytování a ostatních projektových benefitů, podpora při obnovování kontaktů s potenciálně podpůrným sociálním okolím) a podporou při zvládnutí abstinence. Klienti po VV/VTOS vyžadují vyšší míru podpory než běžná klientela a častější práci s motivací. Komplexní přístup v práci s touto klientelou se ukázal být významným faktorem snižujícím riziko recidivy užívání návykových látek a trestné činnosti.

Část klientely potřebuje využít i další specializované služby jako například psychiatrickou péči, intenzivní psychoterapii nebo státní instituce (úřad práce, probační a mediační služba). Pro úspěšnou stabilizaci klienta a jeho návrat do společnosti, se osvědčila spolupráce s těmito institucemi formou case managementu.

Vzhledem k výše uvedenému je jasné, že tato skupina je ohrožena vyšším rizikem krize (a návratu k původnímu životnímu stylu), proto je frekvence schůzek vyšší než u ostatních klientů.

